

יואב קריים "הבהרות והסברים לתיקון חוק לרון" במאבק – מטה מאבק הנכים בישראל
צעד משמעותי נוסף בדרך להגשמת שוויון וחירות אישית לציבור הנכים הבהרות והסברים לתיקון החוק (יואב קריים)

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 109) התשס"ח - 2008

"... ועוד אאמין גם באדם, גם ברוחו רוח עז..."

צעד משמעותי נוסף בדרך להגשמת שוויון וחירות אישית לציבור הנכים

ב-21 ביוני השנה הגענו סוף סוף, אחרי שש שנים של עבודה מאומצת וכתוצאה מהמאבק הקשה של חורף 2002 להישג משמעותי, על פיו נוכל לצאת לעבוד ולשמור על רשת ביטחון סוציאלית. שחררנו את הכבלים שהונחו על ידינו בידי המחוקק ופתחנו צוהר לדרך חדשה. דרך העולה בקנה אחד עם חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ועם פרק השילוב בחוק החינוך המיוחד.

מעתה אין צורך להיות שרויים בפחד בדרך לממש את עצמנו ולהתפרנס בכבוד. תיקון חוק הביטוח הלאומי, המעודד נכים עובדים נולד מתוך האמונה באדם וביכולתו, נולד מתוך ההבנה, כי אנו צריכים כציבור וכפרטים לשלוט בגורלנו, ואילו החברה צריכה להסיר מכשולים העומדים בפנינו ולהעניק לנו ביטחון. הבחירה, האם לקחת חלק בעולם העבודה או לאו, נתונה בידיכם, איש איש ובחירתו על פי שיקול דעתו. חוק לרון (תיקון חוק הביטוח הלאומי) אינו כופה על הנכה לעבוד.

שינויי החקיקה בעקבות דו"ח ועדת לרון עוררו תהיות וחששות רבים ככל שינוי גדול ומהותי. לעתים נדמה, כי שינוי טומן בחובו בעיקר סכנות, אולם שינוי זה הוא בעיקר הבטחה, הבטחה לסיכוי גדול לאיכות חיים טובה יותר עבור חלקים גדולים מציבור האנשים עם המוגבלות. התהיות והחששות הלגיטימיים נאספו מאתר האינטרנט וקובצו לשאלות ותשובות אשר יפזרו את הערפל, יבהיר את כוונת החוק ורוחו וייתנו לקרן השמש של התקווה להאיר.

1. כמה אני יכול להרוויח ולהמשיך לקבל קצבת נכות?

לפני תיקון החוק: ברוב המקרים, נכה בעל דרגה של 75% ומעלה אי כושר השתכרות המקבל קצבת נכות והשתכר מעבודה מעל 1,915 ₪, איבד לפחות 25% מקצבתו והסתכן באובדן מוחלט של הקצבה. עם ההפחתה בקצבה ו/או אובדנה איבד הנכה את מרבית ההטבות הנלוות הקשורות לקצבתו.

אחרי תיקון החוק : הקצבה תופחת בהדרגה ובאופן יחסי לגידול בהכנסה מעבודה, כך שבכל שלב של גידול בהכנסה מעבודה - סך ההכנסה הכוללת (מעבודה וקצבה) יגדל.

דוגמאות :

א) מקבל קצבת נכות יחיד, בעל דרגת אי כושר של 75% ומעלה, שישתכר 2,500 ₪ מעבודה, תיוותר בידיו קצבה של כ- 2,000 ₪, ובנוסף הוא יקבל את מלוא ההטבות הנלוות. כלומר, הכנסה כוללת (מעבודה וקצבה) של כ- 4500 ₪.

ב) נכה שמקבל קצבת תלויים מלאה (עבור בן זוג ושני ילדים), בעל דרגת אי כושר השתכרות של 75% ומעלה, שישתכר מעבודה 2,500 ₪, תיוותר בידיו קצבה של כ- 4,670 ₪ בנוסף להכנסתו מעבודה ולהטבות הנלוות. כלומר, הכנסה כוללת של 7,170 ₪.

ג) מקבל קצבת נכות שנקבעה לו דרגת אי כושר של 60% שירוויח 2,500 ₪ מעבודה, יוסיף לקבל 1,194 ₪ קצבה. סך הכל הכנסה כוללת של 3,694 ₪.

ד) נכה בעל דרגת אי כושר של 60%, המקבל קצבת תלויים עבור בן זוג ושני ילדים, שירוויח מעבודה 2,500 ₪, יקבל קצבה של 3,781 ₪. סך הכל הכנסה כוללת של 6,281 ₪.

2. האם יורידו לי את דרגת אי כושר ההשתכרות בעקבות תיקון החוק?

על פי התיקון, ובניגוד למצב הקיים, דרגת אי כושר ההשתכרות של נכה שיתחיל לעבוד תיוותר כפי שהייתה בטרם החל לעבוד, וההפחתה של הקצבה תיעשה בהתאם לרמת השתכרותו ללא שינוי בדרגת אי הכושר. יתרה מכך, התחלת עבודה או הגדלת הכנסה לא תהווה עילה לקריאה מחדש לוועדה רפואית. ביטוח לאומי יוכל בעתיד לזמן לוועדות רפואיות רק על פי סיבות שיקבעו בתקנות בחתימת שר הרווחה ובהתייעצות עם ועדת הרווחה של הכנסת, על כן נוכל להשפיע. כל עוד תקנות אלה לא יקבעו, לא יוכל המוסד לביטוח לאומי לזמן אנשים לוועדות מחדש. יש לציין, כי במצב שהיה לפני תיקון החוק, נכה שהגדיל את הכנסתו מעבודה ו/או השתתף בתהליך שיקום הסתכן בקריאה חוזרת לוועדה שעלולה הייתה להקטין את דרגת אי כושרו ולפגוע בקצבתו.

3. האם יפגעו לי בקצבת השירותים המיוחדים (שר"ם) או בקצבת הניידות?

לא. תיקון החוק לא שינה דבר ביחס לקצבאות השירותים המיוחדים והניידות.

4. האם הקח"ן (קצבה חודשית נוספת) תיפגע בעקבות התיקון?

קח"ן (קצבה חודשית נוספת) היא בעצם התוספת שניתנה לקצבת הנכות בתום ההפגנה שהסתיימה בשנת 2002.

היא ניתנת בשלוש דרגות הנעות בין 200 ל-300 ₪ על פי דרגת הנכות הרפואית לנכים בעלי אחוז נכות רפואית של 50% ומעלה ובעלי דרגת אי כושר השתכרות של 75%.

לפני תיקון החוק: כיום, ברוב המקרים, הקח"ן נלקחה בבת אחת כאשר ההכנסה מעבודה עלתה על 1,900 ₪.

אחרי תיקון החוק: לגבי נכים שדרגת נכותם הרפואית היא 70% או יותר, וכן לגבי מקבלי קצבה ותיקים (קבוצה א'), התיקון משאיר את הקח"ן כפי שהייתה

עד לגובה השתכרות מעבודה של כ-4,600 ₪. לגבי נכים חדשים שנכותם הרפואית קטנה מ-70% (קבוצה ב'), הם יוסיפו לקבל את הקח"ן עד להכנסה מעבודה של כ-3500 ₪. אם הנכה משתכר מעל לסכומים אלה כפי שצוינו, הקח"ן תופחת בהדרגתיות במשך 4 שנים. בשנה הראשונה הקח"ן תשולם במלואה, בשנה השנייה הנכה יקבל 75% מהקח"ן, בשנה השלישית יקבל 50% מהקח"ן ובשנה הרביעית 25% מהקח"ן.

5. מה יקרה להטבות הנלוות לקצבה (הטבות הניתנות מכוח קבלת קצבת הנכות ולא מכוח היותו נכה) כמו הנחה בארנונה או סיוע בשכר דירה?

רוב ההטבות הנלוות ניתנות כבר היום למי שדרגת אי כושר השתכרותו היא 75% ומעלה. לפני התיקון, ברוב המקרים, מי שהכנסתו עולה על 1,900 ₪ יאבד את ההטבות הללו בבת אחת. אחרי תיקון החוק: נכה מקבוצה א', בעל דרגת אי כושר השתכרות של 75%, ימשיך לקבל את ההטבות הללו במלואן, ללא הגבלת זמן, עד להכנסה מעבודה של כ-4,600 ₪. נכה מקבוצה ב', בעל דרגת אי כושר השתכרות של 75%, יקבל את ההטבות הללו במלואן עד להכנסה של כ-3,500 ₪. אם הנכה ישתכר מעל לסכומים אלה, הוא יוסיף לקבל את ההטבות במלואן למשך שלוש שנים, ולאחר מכן יקבל אותן באופן יחסי לגובה הקצבה לה הוא זכאי. כלומר, אם הוא יהיה זכאי לקצבת נכות בשיעור של 50%, הוא יקבל 50% מסכום ההטבה. אם יהיה זכאי ל-10% מגובה קצבת הנכות, הוא יקבל 10% מגובה ההטבה, וכן הלאה. יש להדגיש, כי ההטבות הניתנות לנכים בשל נכותם הרפואית וללא קשר לקצבת הנכות לא תפגענה כלל (כגון פטור ממס הכנסה, הנחה במנהל מקרקעי ישראל ואחרים).

6. עד היום השתכרתי 1,900 ₪. הציעו לי עבודה בשכר של 6,000 ₪, במה התיקון ישפר את מצבי?

לפני תיקון החוק: בשכר בגובה של 6,000 ₪, ברוב המקרים של המכריע של המכריע, תמצא עצמך מחוץ למערכת קצבת הנכות מבלי להיות זכאי להטבות הנלוות. לאחר תיקון החוק: היה וקיבלת קצבת נכות שנה לפני השתכרותך, הנך זכאי לקצבת עידוד. קצבה זו תינתן החל מגובה השתכרות של כ-4,600 ₪ לקבוצה א' ומגובה השתכרות של כ-3,500 ₪ לקבוצה ב'. בהשתכרות של 6,000 ₪ הנך זכאי לקצבת יחיד (ללא תלויים) של 656 ₪ ולקצבת תלויים מלאה, אם יש לך תלויים. לדוגמה: אם יש לך בן זוג ושני ילדים, תקבל קצבת תלויים בגובה של 2,587 ₪. כמו כן תקבל קצבה חודשית נוספת בהתאם לאמור בתשובה לשאלה 4 וכן תקבל הטבות נלוות בהתאם לאמור בתשובה לשאלה 5.

7. כיצד ישפיע תיקון החוק על תוספת עבור תלויים?

תוספת עבור התלויים תמשיך להינתן במלואה עד להכנסה של 7,500 ₪ מעבודה. מסכום זה ואילך קצבת התלויים תקוּזז באופן הדרגתי עד להכנסה מעבודה של כ-9,900 ₪.

מקבלי קצבת נכות בעלי דרגת אי כושר השתכרות של 74% או פחות יקבלו לפי תיקון החוק קצבת תלויים מלאה, כמו כולם, במקרה שישתכרו מעבודה כ- 1,600 ₪ או יותר.

8. מה יקרה אם לא אצליח להיקלט בעבודה?

לפני תיקון החוק: לגבי מרבית מקבלי קצבת נכות כללית, מי שהרוויח מעבודה מעל כ-2,900 ₪ איבד את זכאותו לקצבה בבת אחת. בפועל, במצב שהיה קיים לפני תיקון החוק, הנכה איבד את זכאותו לקצבה, בדרך כלל, כבר בשכר של 1,900 ₪.

היה והשתכרת מעל לסכום זה והפסקת לעבוד, נדרשת לעבור את מבחני הזכאות לקצבת הנכות מחדש, כולל כניסה למצב של חוסר הכנסה כלל (לא משכר ולא מקצבה) למשך 90 יום.
אחרי תיקון החוק: כל עוד לא הפסדת את זכאותך לקצבת הנכות תקבל את קצבתך המלאה באופן אוטומטי ללא צורך במבחנים כלשהם.
פקעה זכאותך לקצבת נכות – מעתה תהיה זכאי לקצבת עידוד. מרגע שעברת לקצבת עידוד תוכל לחזור אוטומטית לקצבת הנכות המלאה במשך שלוש שנים מזמן זכאותך לקצבת העידוד.
אם אתה נמצא במערכת קצבת העידוד מעל לשלוש שנים והפסקת לעבוד, ייקבע נוהל מזורז שיסדיר את חזרתך המהירה למערכת קצבת הנכות.

9. זו הפעם הראשונה בה אנו פוגשים מונחים חדשים כגון: נכים מקבוצה א' ונכים מקבוצה ב'. מה פירושם של מונחים אלה?

המונח קבוצה א' - מתייחס לנכים קשים שדרגת נכותם הרפואית היא 70% ומעלה, ומקבלי קצבה ותיקים (כל אלה המוכרים כבר היום מבלי להתייחס לדרגת הנכות הרפואית).
לתשומת לבכם, זו הפעם הראשונה שנקודת הרף לקביעה מיהו נכה קשה עומדת על 70% נכות רפואית ולא על 75% כפי שהיה בעבר, המהווה שינוי תפיסה בפני עצמו.
המונח קבוצה ב' - מתייחס לנכים חדשים, שנכותם הוכרה לאחר תחולת החוק (שהרי הנכים הוותיקים שייכים לקבוצה א'), ודרגת נכותם הרפואית היא עד 69%.

10. האם ההכרה נכנה השתנתה בעקבות תיקון החוק?

המבחנים הרפואיים לא השתנו, אולם לגבי נכים עובדים שכיום רמת הכנסתם מעבודה אינה מזכה אותם בקצבת נכות, יוכלו ליהנות לאחר תיקון החוק לקצבת נכות חלקית.
כלומר, בקבוצה א', מי שרמת השתכרותו היא פחות מכ-4,600 ₪, ייחשב נכה לצורך חוק הביטוח הלאומי.
בקבוצה ב', מי שרמת הכנסתו נמוכה מסך של כ-3,500 ₪, ייחשב נכה לצורך חוק הביטוח הלאומי.

דוגמאות:

היה והשתכר 2,610 ₪, החישוב יהיה כדלהלן. 2,610 ₪ - 1,610 ₪ = 1,000 ₪.
מתוך ה-1,000 ₪ האלה יתקזזו 25%, דהיינו, 250 ₪ מקצבתו.

היה והשתכר 3,510 ₪ יהיה החישוב כדלהלן: 3,510 ₪ - 1,610 ₪ = 1,900 ₪.
מתוך 1,900 ₪ יתקזזו 25% שהם 475 ₪.

וכן הלאה.